

родного господарства, забезпечити конкурентноздатність вітчизняної продукції на світовому ринку.

Отже, перехід на інноваційну модель розвитку означає насамперед пошук фінансових джерел для активізації інноваційної діяльності, і, перш за все, іноземних інвестицій. Для цього необхідно прийняти відповідні нормативно-правові акти, встановити пільги і створити умови для залучення іноземного капіталу, розвитку венчурного підприємництва, створити інформаційно-аналітичний центр управління інвестиційними та комерційними ризиками. Таким чином, залучення іноземних інвестицій є дуже важливим і актуальним як для інноваційного розвитку підприємств, так і для країни загалом.

Література

1. *Абрамович І. В.* Напрями активізації державної політики щодо залучення іноземних інвестицій в економіку України // *Економіка та держава*. — 2006. — № 9. — С. 25—27.
2. *Бутенко О. А.* Основні напрямки та пріоритети інноваційної діяльності в Україні // *Держава та регіони*. — 2006. — № 3. — С. 28—32.
3. *Кульнева Г. М., Алейнікова О. В.* Сучасний стан та необхідні напрямки розвитку ринку інновацій в Україні // *Держава та регіони*. — 2006. — № 5. — С. 159—163.
4. Офіційний сайт Державного комітету статистики. www.ukrstat.gov.ua
5. Перешкоди для іноземних інвестицій в Україну. Погляд нерезидентів // *Страхова справа*. — 2006. — № 3. — С. 48—53.

Стаття надійшла до редакції 18.11.2008

УДК 339.

А. О. Толочко,
асистент кафедри міжнародного менеджменту,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

ДИНАМІКА ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ

Досліджено тенденції розвитку світового ринку туристичних послуг. У роботі проаналізовано структуру та динаміку розвитку туристичного ринку за його регіональними складовими та в розрізі окремих країн. Розглянуто розподіл туристичних потоків, доходів та витрат на міжнародний туризм.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: Міжнародний туризм, світовий ринок туристичних послуг, в'їзний туризм, виїзний туризм, міжнародні туристичні прибуття, доходи від міжнародного туризму, витрати на міжнародний туризм.

За минулі шість десятиріч міжнародний туризм зарекомендував себе як одна з найперспективніших та найдинамічніших галузей світової економіки. За період 1960—2007 рр. міжнародні туристичні прибуття зросли від 25 млн до 903 млн осіб подорожуючих. За цей час все більше і більше країн світу відкривають міжнародній спільноті свій туристичний потенціал, інвестуючи значні кошти у розвиток туристичного сектору. Для багатьох країн розвиток міжнародного туризму став ключовим фактором соціально-економічного розвитку.

Сьогодні туризм є одним з вагомих секторів міжнародної торгівлі. У структурі світового експорту на міжнародний туризм припадає 6 % загальної вартості світового експорту товарів і послуг, що відповідає четвертій позиції після торгівлі паливом, хімічною продукцією та транспортними засобами.

Для багатьох країн, що розвиваються, міжнародний туризм є одним з головних джерел грошових надходжень до країни і основною категорією експорту, забезпечує зростання зайнятості та надає можливості для розвитку галузей, що обслуговують туристичний сектор.

Не дивлячись на короткотривалі коливання в окремі періоди, розвиток міжнародного туризму в світі характеризується високими темпами зростання. 2007 рік зафіксував нові рекорди розвитку міжнародного туризму у світі. Число міжнародних туристичних прибуттів зросло на 56 млн осіб порівняно з 2006 роком і досягло рекордного рівня у 903 млн подорожуючих — небувале зростання враховуючи той факт, що рівень у 800 млн був досягнутий два роки тому. В цілому число туристичних прибуттів зросло на 6,6 % порівняно з 2006 роком, перевищивши прогнози ЮНВТО у 4,1 % зростання в період 2007/2006 роках та на 24 % (216 млн осіб) у порівнянні з 2000 р. [3].

Динаміка розвитку міжнародного туризму в період 1990—2007 рр. зображена на рис. 1 [1].

Найбільше зростання у 2007 році спостерігалось на Близькому Сході (+16 %), частка цього регіону склала 5,2 %, порівняно з 4,8 % у 2006 р. та 3,5 у 2000 р. Кількість туристів, що відвідали цей регіон, досягла 48 млн осіб. На другому місці по темпам розвитку міжнародного туризму знаходяться країни Азії та Тихоокеанський регіон, які зафіксували річне зростання

у 10 % (184 млн туристів) порівняно з 2006 роком. Далі слідує Африка — +7% (44 млн іноземних туристів). Частки цих регіонів у загальному обсязі прибуттів також суттєво зросли — до 20,6 % та 5 % відповідно.

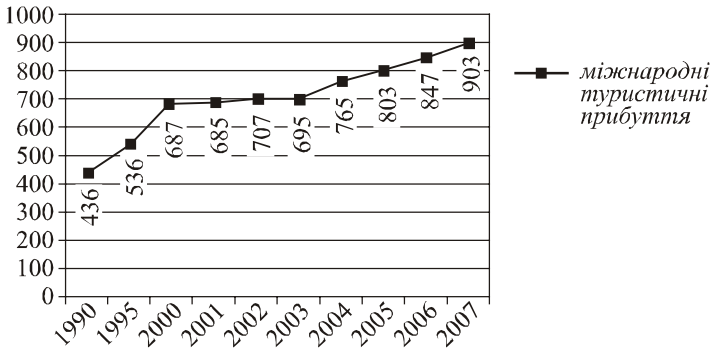

Рис. 1. Динаміка розвитку міжнародного туризму в світі

Менш швидкий ріст спостерігається в Європі (+5 %), яку відвідали 484 млн туристів та в Америці (+5%) — 142 млн. Питома вага Європи по числу прибуттів залишається незмінно високою і на 2007 рік складає 54 %, хоча й спостерігається поступове зменшення частки Європи, як світового лідера по прийому туристів (табл. 1).

Таблиця 1

МІЖНАРОДНІ ТУРИСТИЧНІ ПРИБУТТЯ

Регіони	Міжнародні туристичні прибуття, млн осіб						Ринкова частка, % 2007	Зміни, % 2007/2006
	1990	1995	2000	2005	2006	2007		
Світ	436	536	687	803	847	903	100	6,6
Європа	265,6	311,3	395,9	440,3	462,2	485	53,6	4,8
Америка	92,8	109	128,1	133,4	135,8	142,5	15,8	4,9
Азія та Тихоокеанський регіон	56,2	81,8	110,5	154,6	167	184,3	20,4	10,4
Близький Схід	9,6	13,7	24,2	37,8	40,9	47,6	5,3	16,4
Африка	15,2	20,1	28,3	37,3	41,4	44,4	4,9	7,4

Розраховано автором за www.world-tourism.org-Tourism Highlights2008

Регіональний розподіл міжнародного туризму по кількості туристичних прибуттів за 2007 рік зображено на рис. 2.

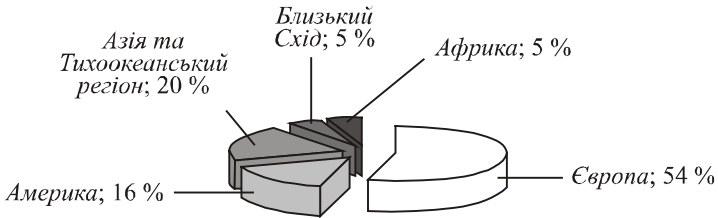

Рис. 2. Розподіл в'їзного міжнародного туризму за туристичними регіонами, 2007 рік

У 2007 році найбільша кількість подорожей здійснювалась з метою відпочинку — 51 % від загального обсягу туристичних прибуттів у світі і склала 458 млн осіб. Подорожі у справах або по роботі складають приблизно 15 % (138 млн осіб) усіх туристичних прибуттів, 27 % туристів (240 млн осіб) подорожують з метою оздоровлення, а також відвідування родичів або друзів (рис. 3) [8].

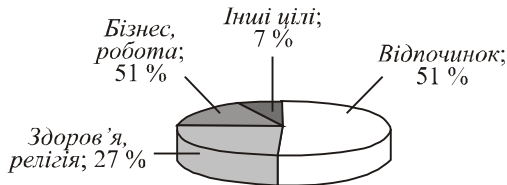

Рис. 3. Розподіл міжнародних туристичних прибуттів за метою подорожі у 2007 році

За результатами досліджень, проведеними ЮНВТО, у 2007 році більшість туристів, а саме 47 % віддали перевагу повітряному транспорту, 53 % — наземному (з них 42 % подорожувала автотранспортом, 4 % — залізницею, 7 % — водним транспортом) (рис. 4) [9].

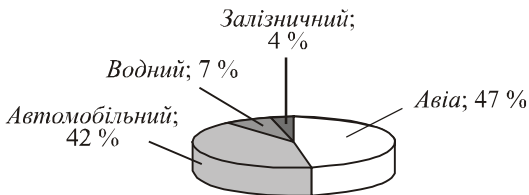

Рис. 4. Розподіл міжнародних туристичних прибуттів за видами транспорту у 2007 році

Грошові надходження від міжнародного туризму зросли на 5,6 % або на 165 млрд дол. США порівняно з 2006 роком і склали 856 млрд дол. США (або 625 млрд Євро) у 2007 році. За даними ЮНВТО, разом з грошовими надходженнями від міжнародних пасажирських перевезень, сумарні надходження досягли майже 1000 млрд дол. США, тобто на туристичні послуги в світі витрачалось приблизно 3 млрд дол. у день.

У всіх туристичних регіонах світу зафіксовано зростання надходжень від туристичної діяльності, причому найвищий приріст порівняно з 2006 роком був характерним для країн Азії та Тихоокеанського регіону — +11,4 % і Африки — +7,5 %.

Динаміка грошових надходжень від міжнародних туристичних подорожей за період 1990—2007 рр. у розрізі регіонів зображена в табл. 2.

Таблиця 2

ГРОШОВІ НАДХОДЖЕННЯ ВІД МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ

Регіони	Грошові надходження від міжнародного туризму, млрд доларів США						Ринкова частка, % 2007	Змінн. % 2007/2006
	1990	1995	2000	2005	2006	2007		
Світ	270	411	482	683	742	856	100	5,6
Європа	142,8	212,2	232,5	348,3	376,9	433,4	53,6	4,8
Америка	69,3	98,4	130,8	144,6	154,1	171,1	15,8	4,9
Азія та Тихоокеанський регіон	46,5	80,7	90,2	140,8	156,5	188,9	20,4	10,4
Близький Схід	5,1	10,9	17,6	27,6	29,9	34,2	5,3	16,4
Африка	6,4	8,5	10,5	21,5	24,6	28,3	4,9	7,4

Розраховано автором за www.world-tourism.org-Tourism Highlights2008

Більше половини всіх надходжень, як і раніше, припадає на Європу (433 млрд дол. США). Американський регіон у 2007 році поступився другим місцем (171 млрд дол. США) країнам Азії та Тихоокеанському регіонам, які отримали дохід у 189 млрд дол. США. Наступні позиції — незмінно впродовж останніх років, займають країни Близького Сходу (34 млрд дол. США) та Африка (28 млрд дол. США) (рис. 5).

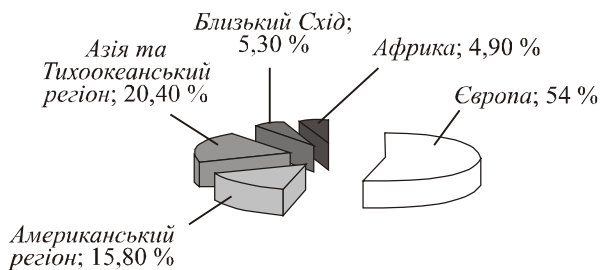

Рис. 5. Розподіл доходів від міжнародного туризму, 2007 рік

Щодо доходів, отриманих країнами від надання туристичних послуг у розрахунку на одного іноземного туриста, то найбільше, а саме 1200 дол. США отримує Американський регіон, 1020 дол. США — країни Азії та Тихоокеанського регіону. Європейський регіон заробляє 890 дол. США з одного туриста, 720 дол. США — країни Близького сходу та 640 дол. — Африка. Середній дохід, отриманий країнами світу від надання послуг з туризму, складає 950 дол. США в розрахунку на одного іноземного туриста [3].

Якщо розглядати розвиток міжнародного туризму в розрізі окремих країн, то, незважаючи на існування суттєвих відмінностей у показниках туристичного попиту (вік, стать туристів), середнього часу перебування туристів у країні та витрати здійсненні туристами на території країни, закономірним залишається той факт, що 8 з 10 країн-лідерів по кількості міжнародних туристичних прибуттів одночасно входять до 10 країн-лідерів по доходам від міжнародного туризму. Перших сім лідерів по кількості туристичних прибуттів та вісім по надходженнях від міжнародного туризму зберегли свої позиції і у 2007 р. Але відбулись і певні зміни в десятці країн-лідерів по прийому туристів — Україна та Туреччина, які по результатам 2007 р. зайняли 8 та 9 позицію, витіснили Австрію та Російську Федерацію з першої десятки. Щодо змін у десятці країн-лідерів по доходах від міжнародного туризму — Австрія випередила Туреччину, перемістившись на дев'яту позицію.

У табл. 3 наведенні 10 країн-лідерів по міжнародним туристичним прибуттям. До провідних країн-лідерів по прийому туристів ввійшли: шість із групи економічно розвинутих держав, дві пост-соціалістичні країни (Китай, Україна) та дві (Туреччина та Мексика) із групи середньорозвинутих. На ці країни припадає 46 % усіх міжнародних туристичних прибуттів.

Таблиця 3

КРАЇНИ-ЛІДЕРИ ПО МІЖНАРОДНИХ ТУРИСТИЧНИХ ПРИБУТТЯХ

Місце	Країна	Прибуття, млн осіб		Приріст, % 2007/ 2006	Ринкова частка у 2007, %
		2006	2007		
	Світ	847	903	6,6	100
1	Франція	78,9	81,9	3,8	9,1
2	Іспанія	58,2	59,2	1,7	6,5
3	США	51	56	9,8	6,2
4	Китай	49,9	54,7	9,6	6
5	Італія	41,1	43,7	6,3	4,8
6	Великобританія	30,7	30,7	0,1	3,4
7	Німеччина	23,5	24,4	3,9	2,7
8	Україна	18,9	23,1	22,1	2,55
9	Туреччина	18,9	22,2	17,6	2,45
10	Мексика	21,4	21,4	0,3	2,4

Розраховано автором за www.world-tourism.org-Tourism Highlights2008

Незмінним лідером по кількості туристичних прибуттів залишається Франція (81,9 млн осіб), частка якої у 2007 році складає 9,1%. Стабільно протягом останніх двох років наступні позиції посідають Іспанія (59,2 млн осіб), США (56 млн осіб), Китай (54,7 млн осіб), Італія (43,7 млн осіб), Великобританія (30,7 млн осіб) та Німеччина (24,4 млн осіб).

За обсягами грошових надходжень від міжнародного туризму США у 2007 р. зберегли за собою позицію лідера — 96,7 млрд дол. США, їх частка за цим показником становить 11,2% на світовому ринку. Іспанія, де надходження від туризму складають 57,8 млрд дол. США, починаючи з 2003 року займає тверде друге місце; за нею слідують Франція (54,2 млрд дол. США), Італія (42,7 млрд дол. США), Китай, Великобританія та Німеччина (табл. 4). Десять країн-лідерів отримують 50% світових грошових надходжень від міжнародного туризму.

Таблиця 4

КРАЇНИ-ЛІДЕРИ ПО ДОХОДАХ ВІД МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ

Місце	Країна	Грошові надходження млрд. доларів США		Приріст, % 2007/ 2006	Ринкова частка у 2007, %
		2006	2007		
	Світ	742	856	5,6	100
1	США	85,7	96,7	12,8	11,3
2	Іспанія	51,1	57,8	13,1	6,8
3	Франція	46,3	54,2	17	6,3
4	Італія	38,1	42,7	11,9	5
5	Китай	33,9	41,9	23,5	4,9
6	Великобританія	33,7	37,6	11,6	4,4
7	Німеччина	32,8	36	9,8	4,2
8	Австралія	17,8	22,2	24,7	2,6
9	Австрія	16,6	18,9	13,5	2,2
10	Туреччина	16,9	18,5	9,7	2,2

Розраховано автором за www.world-tourism.org-Tourism Highlights2008

У той час як 80 % усіх подорожей здійснюються в межах окремого регіону, подорожі між різними регіонами зростають швидшими темпами ніж внутрішньорегіональні. У 2007 р. подорожі на далекі відстані (за межі окремого туристичного регіону) зросли на 8 % на противагу 6 % зростанню міжрегіональних подорожей. Найбільша кількість подорожей спостерігалася з розвинутих країн Європи, Америки та Азійсько-Тихоокеанського регіону. Разом зі зростанням доходів у країнах, що розвиваються, зросла і кількість подорожей громадян цих країн за їх межі та їх витрати на туристичні послуги. У 2007 р. стрімке зростання подорожей спостерігалось з країн Близького Сходу (+14,3 % порівняно з 2006 р.), Азії та Тихоокеанського регіону (+10 %). Зростання кількості туристів з Америки та Європи було більш помірним (+5 % та 6 % відповідно). За останні сім років найбільше зростання кількості туристів відбувалось саме з країн Близького Сходу. Тенденції розвитку виїзного туризму в розрізі регіонів наведено в табл. 5.

Таблиця 5

ДИНАМІКА ВИЇЗНОГО ТУРИЗМУ ЗА РЕГІОНАМИ

Регіони	Міжнародні туристичні подорожі, млн осіб						Ринкова частка, % 2007	Зміни, % 2007/2006
	1990	1995	2000	2005	2006	2007		
Світ	436	536	687	803	847	903	100	5,6
з Європи	252,7	311,4	399,2	455,3	475,2	502	55,6	9,6
з Америки	99,8	108,4	131	135,8	142,8	149,7	16,6	4,8
з Азії та Тихоокеанського регіону	58,9	86,2	113,9	154	165,9	181,9	20,1	9,6
з країн Близького Сходу	8,2	9,6	13,8	22,6	24,3	27,8	3,1	14,3
з Африки	9,9	12,8	16,3	21,8	24,9	26,7	3	7,3
походження не визначено	6,6	7,5	9,2	13,9	14,2	15,2	1,7	7,1
міжрегіональні	349,9	431,4	541	638	668,9	710,2	79	6,2
на далекій відстані	79,5	97,1	133,1	152,3	164,2	177,9	21	8,3

www.world-tourism.org-Tourism Highlights2008

Позицію лідера по туристичним витратам за собою у 2007 р. зберегла Німеччина — 82,9 млрд дол. США. Наступні три позиції стабільно протягом останніх років посідають США (76,2 млрд дол. США), Великобританія (72,3 млрд дол. США) та Франція (36,7 млрд дол. США). Китай, туристичні витрати якого досягли 29,8 млрд дол. США, обігнав Японію (26,5 млрд дол. США) та Італію (27,3 млрд дол. США), посідає сьогодні п'яте місце. Стрімке зростання туристичних витрат у Російській Федерації (+22 %) перемістило її на дев'яту позицію, обігнавши Корею, яка за результатами 2007 р. закриває десятку країн-лідерів по туристичним витратам. Серед десяти країн-лідерів по туристичним витратам, окрім Російської федерації, стрімке зростання туристичних витрат спостерігалось також у Китаї (+23 %), Канаді (+14 %) — займає восьме місце та Кореї (+11 %). Тільки Японія фіксувала зниження туристичних витрат (-0,2 %).

У табл. 6 наведено 10 країн-лідерів по туристичним витратам за межами своєї країни.

Таблиця 6

КРАЇНИ-ЛІДЕРИ ПО ТУРИСТИЧНИХ ВИТРАТАХ

	Країна	Витрати, млрд дол. США		Приріст, % 2007/ 2006	Ринкова частка у 2007, %
		2006	2007		
	Світ				
1	Німеччина	73,9	82,9	2,7	9,7
2	США	72,1	76,2	5,6	8,9
3	Великобританія	63,1	72,3	5,4	8,5
4	Франція	31,2	36,7	7,8	4,3
5	Китай	24,3	29,8	22,5	3,5
6	Італія	23,1	27,3	8,4	3,2
7	Японія	26,9	26,5	-0,2	3,1
8	Канада	20,5	24,8	14,4	2,9
9	Російська Федерація	18,2	22,3	22,1	2,6
10	<i>Корея</i>	18,9	20,9	10,8	2,4

Розраховано автором за www.world-tourism.org-Tourism Highlights2008

За межами десятки лідерів по туристичних витратах найвищі темпи зростання спостерігались з країн, що розвиваються. Такі країни, як Бразилія (+42 %), Україна (+32 %), Угорщина (+28 %), Аргентина (+27 %), Єгипет (+23 %) та Південна Африка (+20 %), Малайзія та Індонезія фіксували найвищі темпи зростання витрат на міжнародні туристичні послуги впродовж 2007 р. [2].

Рушійною силою в зростанні світової економіки, а також розвитку світового туризму у 2007 р. стали країни, що розвиваються, та країни третього світу. Для порівняння, економічне зростання в розвинутих країнах склало у 2007 р. 5,1 %, тоді як країни, що розвиваються, і країни третього світу зафіксували 7,7 % зростання. Причому, така тенденція спостерігається ще з 2004 р. [5]. Саме країни, що розвиваються, протягом останніх років фіксують найвищі темпи зростання міжнародних туристичних прибуттів та доходів від надання туристичних послуг. Хоча до лідерів цим країнам ще далеко, однак саме туристична галузь забезпечує більше половини всіх грошових надходжень до цих країн, поповнює національні бюджети та створює додаткові робочі місця. Завдяки

туризму багато країн значно поліпшили своє соціально-економічне становище, тому розвиток туристичної галузі є надзвичайно актуальним і для України.

За розглянутий період міжнародний туризм показав себе надійним та прибутковим видом економічної діяльності в світі. Всупереч багатьом негативним факторам (зростання цін на нафту, що призвело до зростання цін на пальне для авіакомпаній і, як наслідок, — зростання цін на авіаквитки для споживачів (туристів); коливання валютних курсів, а саме слабка позиція долара США відносно інших валют; економічний спад у світі та нестабільність світових фінансових ринків протягом 2007 р., як наслідок — дефіцит кредитних ресурсів; можливість проведення терористичних актів; окремі спалахи пташиного грипу; природні катаклізми), які мали прямий вплив на розвиток світового туризму у 2007 р., міжнародний туризм вже четвертий рік поспіль випереджає довготерміновий прогноз ЮНВТО від 1995 р. щодо щорічного зростання на 4,1 %. Підсумки 2007 р. можуть слугувати підтвердженням згаданого прогнозу, яким передбачалося, що у 2005 р. рівень міжнародних прибуттів досягне 800 млн (що зрештою і сталося), у 2010 р. — 1,1 млрд, а 2020 р. — 1,6 млрд [7].

Література

1. www.world-tourism.org — World Tourism Barometer, January 2008. — Volume 6, Issue.
2. www.world-tourism.org — World Tourism Barometer, June 2008. — Volume 6, Issue 2.
3. www.world-tourism.org — Tourism Highlights2008.
4. www.world-tourism.org — Tourism Market Trends, 2007 Edition.
5. www.world-tourism.org — Historical perspective of world tourism.
6. www.world-tourism.org- Tourism and the world economy.
7. www.world-tourism.org — Tourism 2020 Vision.
8. www.world-tourism.org — Arrivals by purpose of visit.
9. www.world-tourism.org — Arrivals by mode of transport.

Стаття надійшла до редакції 12.11.2008